

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

IZ PROŠLOSTI KUTINE

Moslavački krajolik, to je šarolik divovski mozaik šuma, polja, voda razliven po brdskim kosama, kao da se zagledava u posavske vječno razlivenne vode, sjeveroistočna se Moslavina nadvila nad donjim dijelom ravnica kojima su zapadna granica Čazma i Lonja, a istočna hirovita llova.

Sjeverno od magistralne pruge i auto-cesta posavska se polja blago uzvisuju u moslavačke voćnjake i vinograde, a zatim u šumske kose Moslavačke gore.

U prethistorijsko doba područje današnje Moslavine bilo je nastanjeno Panoncima, plemenima Jasa, Breucima, Segetčanima, Calepianima, koji su obitali između Save i Drave do Dunava. Materijalni ostaci nestalog puka drevne Moslavine slabo su nam poznati, jer Moslavina nije arheološki dovoljno istražena. Moslavinu danas znaju po nafti, kemijskoj i INA industriji, a s druge strane uz protok tekovina modernog doba traje i danas tradicionalni način življenja, tu sasvim blizu industrijskih naselja, tiha mjestašca obučena u svoju postojanost, mudro koegzistiraju sa suvremenim inovacijama.

A tu su i TRIJEMOVI, ČARDACI — drveni stambeni i gospodarski objekti građeni od najstarijeg, prirodnog građevinskog materijala — drveta.

Moslavina je zbog povoljne klime, obilja vode i šuma oduvijek privlačila čovjeka, tako da je ovaj kraj vrlo rano naseljen. Narodna tradicija priča da je rimski car Claudie /41.— 54. g. nove ere/ prvi ovdje kultivirao vinovu lozu. Po njemu je Moslavačka gora i

dobila naziv Claudijeva gora. U srednjovjekovnim listinama ova gora dolazi pod imenom Zaprta gora, prema prijevodu latinske riječi claudo, claudere, clausum — što znači zatvoriti, zaprti.

Kutina je staro mjesto koje egzistira još od Rimljana pod imenom VARIANIS, udaljena je od Siska 23 rimske milje /40 km/, i 28 rimskih milja od Pakraca.

Srednjovjekovno naselje Kutina vjerojatno je postojalo i u doba narodnih hrvatskih vladara /10 i 11. st/, ali prvi spomen imena nalazimo 10. 11. 1256. g. u povelji hrvatsko-ugarskog kralja Bele IV, pod nazivom COTYNNAM.

Kutina se kao naselje spominje i kasnije više puta u 13., 14. i 15. st., a pisari je zapisuju ovako: Kotenna, Kothennya, Kotenya, Katynna. Sama riječ Kutina smatra se da potječe od sveslavenske i praslavenske riječi KUT, (gen. kuta), što znači ugao. Postoji i druga varijanta, značenje balkanske riječi slavenskog porijekla KOT, (gen. kota), kotac — staja, ograda za svinje. Kutina — znači dunja. U 13. st. Moslavina je posebna županija koju u starim listinama zovu MONOSLOU. Kutina je tada u sastavu Gračeničke županije /comitatus/, a kao gospodar spominje se VEČERIN i njegovi potomci GELETIČI, zatim obitelj ROH/RUHOVIČI/ de DESCE (Deče).

U 14. st. Kutina je trgovište i broji 202 kuće i 1393 žitelja. Moslavinom su u 15. st. vladali glasoviti ČUPORI, koji su često bili križevački župani i hrvatski banovi. Kada su ovi vlastelini izumrli, njihova su dobra — grad Jelengrad i trgovište Moslavinu s

Trg Kralja Tomislava u Kutini 50-tih godina ovoga stoljeća

kaštelom, dobili od kralja Vladislava biskup Toma Bakocs /Bakač/ i njegova braća.

Od 1511. g. porodica Bakocs mijenja ime u ERDÖDY. Oni će ostati vlasnici kutinskih posjeda i poslije protjerivanja Turaka. Od kraja 18. st. /1780. g./ vlasnici dijela kutinskih posjeda su i ugarska porodica SZECSEN /Sečen/, koja je s Erdödyima u rodničkim vezama.

Početak ovog stoljeća obilježen je novim vlasnicima, to su braća AUSCH i IGNAC STEINER.

Od 14. st. pa do dolaska Turaka i pada Moslavine /1545. g./ u Kutini se nalazila crkva "Svih svetih", na mjestu dašanje župne crkve Snježne Gospe, sagrađene u 18. st., poznate i priznate po baroknim freskama i oltaru, a na zemlji zvanoj Crkvište, crkva Sv. Katarine iz 14. st.

Sjeverno od Kutine nalaze se ostaci Kutinca grada, neobična oblika, bogata komadima cigle, kamena, keramike, lijepa od koliba i debelih slojeva paljevine. U hrastiku Gaj prema Lonjskom polju nalaze se neznatni tragovi Erdődovskog grada Plovdina iz 16. st. a na zemljištu Marka Benčića zvanom Crkvište ili Cirkovište opažaju se tragovi podzemnih grobnica /kripti/.

U bivšem Erdödyjevom ljetnom dvorcu, sagrađenom u 18. stoljeću, a nadograđenom krajem 19. st. danas se nalazi Muzej Moslavine u Kutini, osnovan 1960. g. koji prikuplja, čuva i prezentira javnosti kulturno blago iz prošlosti Moslavine.

Literatura

1. Josip Buturac, Kutina, uz 200 obljetnicu župne crkve, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1977.
2. Josip Tropčić, Kutina, Zagreb 1986.
3. Josip Badalić, Moslavačke razglednice, Kutina 1979.
4. Kutina i okolica, biblioteka Male turističke monografije broj 46, Zagreb, 1980.
5. Dragutin Pasarić, Od legende do Petrokemije, Kutina, 1979.
6. Andrija Mutnjaković, Tercijarni grad, Revija, Osijek, 1988.
7. Historijski zbornik II, Zagreb, 1949.
8. Zbornik za narodni život i običaje, knjiga 35, Zagreb, 1951.
9. Tomo Matić, Narodni život i običaji u Požeškoj županiji krajem 18. stoljeća, Zagreb, 1951.
10. Dušan Pribaković, Vjesnik vojnog muzeja JNA, broj 3, 1956.
11. Juraj Čuk, Zagrebačka županija oko 13. stoljeća, Velika župa Prigorje, 1942.
12. Mato Božičević, Od Garića do llove i Česme, Garešnica, 1938.
13. Nikola Beković, Život Srba graničara, Beograd, 1986.
14. Josip Bosendorfer, Agrarni odnosi u Slavoniji, Zagreb, 1950.

Mladen Nadu, Muzej Prigorja Sesvete

NASELJA I SELA SESVETSKOG PRIGORJA U SREDNJEM VIJEKU (13 — 15 stoljeće)

Prostor Sesevetskog prigorja u vremenskom razmaku od 13 — 15 stoljeća bio je dosta gusto naseljen zbog¹: "izuzetno važne prometne vrijednosti", blizine srednjovjekovnog Gradeca i Kaptola, relativno plodnog tla. Sam naziv Sesevetsko prigorje ne postoji u "Geografiji Hrvatske" (Zagreb 1971 godine), već je domaći (lokalni) izraz, dok su granice toga područja katastarske i općinske međe nekadašnje općine Sesvete. U zemljopisnom smislu (granicama) ovo područje se nalazi u središnjoj Hrvatskoj, dok bi Sesevetsko prigorje bilo jedno od mnogih mikroregija²: "Središnji dio Medvednice ima najizrazitije PRIGORJE I PODGORJE koje zaslužuje posebnu pažnju — ovakvi predjeli su najpitomiji i najviše naseljeni dijelovi čitave makroregije (Središnje Hrvatske)". Područje Sesevetskog prigorja možemo podijeliti na još pet manjih lokalnih cjelina³. Primjera radi, kao što mi ovo naše po-

dručje nazivamo Sesevetsko prigorje (ili samo Prigorje) tako postoji i Jaskansko prigorje⁴.

Sjeverna granica Sesevetskog prigorja je Medvednica⁵, koja se kao "magnus mons" naziva još 1221 godine u opisu međa posjeda "terra Cupuc et Widuse"⁶. U nižim predjelima, na obroncima Medvednice" nastao je obilan sloj tla bogat organskim sastojcima zbog truljenja biljnih dijelova⁷ na kojemu uspijeva hrast kitnjak koji se često javlja u srednjovjekovnim ispravama 13 i 14 stoljeća na ovome području prilikom reambulacije posjeda. Na višim predjelima Medvednice prevladava bukva ali ima graba i pitomog kestena. Južna granica Sesevetskog prigorja je rijeka Sava i aluvijalna (recentni aluvijal) nizina uz nju, vrlo pogodna za ratarstvo, dok su blagi obronci Medvednice idealan teren za uzgajanje vinove loze^{7a}. Istočna i zapadna granica su katastarske i općinske međe nekadašnje općine Sesvete⁸.